

T.C.
CUMHURBAŐKANLIĐI
Devlet Denetleme Kurulu

SAYI: 2006 /2
TARİH:21/02/2006

BAŞBAKANLIK SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA
GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN EYLEM VE İŞLEMLERİNE İLİŞKİN
ARAŞTIRMA VE DENETLEME RAPORU

İÇİNDEKİLER

- I. [GİRİŞ](#)
[ARAŞTIRMA VE DENETLEMEYE İLİŞKİN AÇIKLAMALAR](#)
 1. [ARAŞTIRMA VE DENETLEMENİN KONUSU VE KAPSAMI](#)
 2. [ARAŞTIRMA VE DENETLEMENİN YÖNTEMİ](#)
- II. [BİRİNCİ BÖLÜM](#)
[ÜLKEMİZDE SOSYAL YARDIMLAŞMA, DAYANIŞMA VE YOKSULLUK GÖSTERGELERİ](#)
 1. [SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA](#)
 - A. [1986 YILINDAN ÖNCEKİ DÖNEM](#)
 1. [Türkiye Kızılay Derneği](#)
 2. [Darülaceze Kurumu](#)
 3. [Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu](#)
 - B. [1986 YILINDAN SONRAKİ DÖNEM](#)
 1. [Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu](#)
 2. [Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları](#)
 3. [Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü](#)
 2. [ÜLKEMİZİN YOKSULLUK GÖSTERGELERİ](#)
- III. [İKİNCİ BÖLÜM](#)
[SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN ÖRGÜT YAPISI VE MALİ DURUMU](#)
 1. [İLGİLİ DÜZENLEMELER](#)
 2. [FON KAYNAKLARININ DAĞITIMI](#)
 3. [ÖRGÜTLENME](#)
 - A. [SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ](#)
 - B. [SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMAYI TEŞVİK FONU](#)
 - C. [SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI](#)
 4. [PERSONEL DURUMU](#)
 5. [MALİ DURUM](#)
 - A. [SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ](#)
 - B. [SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMAYI TEŞVİK FONU](#)

1. [Fonun Bilançosu](#)
2. [Gelir -Gider Durumu](#)

C. [SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI](#)

IV. [ÜÇÜNCÜ BÖLÜM](#)

[GENEL MÜDÜRLÜĞÜN GÖREVLERİ VE ÇALIŞMALAR](#)

1. [GENEL MÜDÜRLÜĞÜN GÖREVLERİ](#)

- A. [FON KURULU](#)
- B. [ANA HİZMET BİRİMLERİ](#)

2. [GENEL MÜDÜRLÜĞÜN ÇALIŞMALAR](#)

A. [SOSYAL YARDIM PROGRAMLARI](#)

1. [Sağlık Yardımları](#)
2. [Eğitim Yardımları](#)
3. [Öğle Yemeği Yardımları](#)
4. [Yüksek Öğrenim Bursları](#)
5. [Çeşitli Sosyal Yardımlar](#)
6. [Vakıflara Kaynak Aktarımı](#)

B. [SOSYAL DESTEK AMAÇLI PROJELER](#)

1. [Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi](#)
2. [Bilişim Çırakları Projesi](#)
3. [Sosyal Riski Azaltma Projesi \(SRAP\)](#)

V. [DÖRDÜNCÜ BÖLÜM](#)

[ARAŞTIRMA VE DENETLEME SIRASINDA BELİRLENEN SORUNLAR](#)

1. [ÖRGÜTLENMEYE İLİŞKİN SORUNLAR](#)

- A. [SOSYAL YARDIM VE HİZMET ALANINDA KURUMSAL AÇIDAN BİR DAĞINIKLIK SOZ KONUSUDUR](#)
- B. [SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ PERSONEL KADROLARININ ÇOĞUNA HENÜZ ATAMA YAPILMAMIŞTIR](#)

2. [SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARININ DURUMU](#)

3. [VAKIFLARIN DENETİMİNE İLİŞKİN SORUNLAR](#)

4. [KIRSAL ALANDA SOSYAL DESTEK PROJESİ UYGULAMALARI](#)

5. [SOSYAL RİSKİ AZALTMA PROJESİ UYGULAMALARI](#)

6. [VAKIFLARA AİT ÖĞRENCİ YURTLARININ DURUMU](#)

- A. [YURTLARIN DEVRİNE VE İŞLETİLMESİNE İLİŞKİN SORUNLAR](#)
- B. [ALUCRA İLÇESİ ÖĞRENCİ YURDU YAPIMI İLE İLGİLİ SORUNLAR](#)

VI. [BEŞİNCİ BÖLÜM](#)

[SONUÇ VE ÖNERİLER](#)

1. [SONUÇ](#)
2. [ÖNERİLER](#)

I.GİRİŞ

ARAŞTIRMA VE DENETLEMeye İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

1. ARAŞTIRMA VE DENETLEMENİN KONUSU VE KAPSAMI

Araştırma ve denetlemenin konusu; 01.12.2004 günlü, 5263 sayılı Yasa ile kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğünün 01.12.2004-15.07.2005 tarihleri arasındaki eylem ve işlemlerinin araştırılıp denetlenmesidir.

Sosyal yardım hizmetleri; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü (Genel Müdürlük), Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (Fon), Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından (Vakıflar) oluşan bir yapılanma içerisinde yürütülmektedir. Hizmetleri bütüncül bir bakış çerçevesinde değerlendirebilmek için, Genel Müdürlüğün eylem ve işlemlerinin yanında, Fonun ve Vakıfların kimi eylem ve işlemlerinin de incelenmesi gerekmiştir.

Fon Genel Sekreterliğinin tüm görev ve yetkileri ile Fon hesaplarının ve personelinin Genel Müdürlükçe devralındığı gözetilerek, olayın niteliğine göre önceki gelişmelerle bağlantı kurulması gerekli görülen durumlarda, Fon Genel Sekreterliğinin geçmiş yıllara ilişkin bazı eylem ve işlemleri de incelenmiştir.

2. ARAŞTIRMA VE DENETLEMENİN YÖNTEMİ

Araştırma ve denetleme sırasında:

Genel Müdürlüğün eylem ve işlemleri hakkında yetkililerden brifing alınmıştır.

Genel Müdürlük bünyesindeki hizmet birimlerinin çalışmaları incelenmiş; bunlardan ana hizmet birimlerinin eylem ve işlemlerine ağırlık verilmiştir.

Fon kaynaklarından mali destek sağlanan Vakıfların eylem ve işlemleri bağlamında Genel Müdürlüğe yansıyan konulara ilişkin dosyalar örnekleme yöntemiyle incelenmiştir.

Genel Müdürlüğün çalışmalarıyla ilgili olarak; Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Başbakanlık Teftiş Kurulu, İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu, Hazine Müsteşarlığı Hazine Kontrolörleri Kurulundaki denetim elemanlarının hazırladıkları raporlardaki saptamalardan yararlanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÜLKEMİZDE SOSYAL YARDIMLAŞMA, DAYANIŞMA VE YOKSULLUK GÖSTERGELERİ

1. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA

A. 1986 YILINDAN ÖNCEKİ DÖNEM

Ülkemizdeki sosyal yardım hizmetlerinin büyük bölümü, 1986 yılına kadar üç önemli kuruluş tarafından yürütülmüştür. Bunlar; Türkiye Kızılay Derneği, Darülaceze Kurumu, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumudur.

1. Türkiye Kızılay Derneği

1868 yılında, savaş alanında yaralanan ya da hastalanan askerlere yardım etmek amacıyla Mecruhin ve Mardayı Askeriyeye İmdat ve Muavenet Cemiyeti kurulmuştur. Bu cemiyetin adı, 1923'de "Türkiye Hilal-i Ahmer Cemiyeti", 1935'te "Türkiye Kızılay Cemiyeti" 1947'den itibaren de "Türkiye Kızılay Derneği" olarak değiştirilmiştir.

Kızılay, kuruluşundan itibaren Türkiye'nin taraf olduğu tüm savaşlarda, asker ve sivil halkın bakımı ve korunması için çaba göstermiş, doğal afetler sonrasında felaketzedelerin geçici barınma ve beslenme gereksinimlerini sağlamış, yoksul pek çok vatandaşa sosyal yardım hizmetleri sunmuştur.

2. Darülaceze Kurumu

Darülaceze, yardıma gereksinimi olan İstanbullulara hizmet etmek amacıyla 1895 yılında kurulmuştur.

Cumhuriyetin ilanından sonra Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlanan Kurum, Bakanlar Kurulunun 15.10.1340 (1924) günlü kararıyla İstanbul Belediyesine devredilmiş, 08.03.1999 tarihine kadar hizmetlerini Belediye bünyesinde sürdürmüştür; Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun 16.10.1998 günlü, E.1998/284 ve K.1998/361 sayılı kararı doğrultusunda İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır.

3. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

Osmanlı İmparatorluğunun dağılma sürecine girdiği 1900'lü yılların başlarında Türk ordusunun çok sayıda şehit vermesi sonucunda ülkedeki kimsesiz çocukların sayısı artmış, toprak kayıpları nedeniyle başta İstanbul olmak üzere Anadolu'ya kitlesel göçler yoğunlaşmıştır.

Sorunun giderek büyümesi üzerine, Darülhayr-ı Âli ya da Darüleytam adlı kuruluşlar oluşturulmuş, fakat bunlar sağlam bir örgütsel alt yapıya ve güçlü mali kaynaklara sahip olmadıklarından kısa sürede kapanmışlardır.

Devletin yönetim organizasyonunun etkisizleşmesi nedeniyle sahipsiz kalan kimsesiz ve yoksul çocukların bakımı için, yardım sever vatandaşların gayretiyle 1917 yılında İstanbul'da ve 1921 yılında Ankara'da, Himaye-i Etfal cemiyetleri kurulmuştur.

Ankara'daki cemiyet daha sonra Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu adını almıştır. Bu Kurum, 1983 tarihinde kabul edilen 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yasasıyla, kamu tüzel kişiliği olan katma bütçeli bir kuruluş durumuna getirilmiştir.

B. 1986 YILINDAN SONRAKİ DÖNEM

Sosyal yardımlaşma konusuna kalıcı ve kurumsal çözümler getirmek amacıyla 1986 yılında merkezde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kurulmuş; buna bağlı olarak sosyal yardım faaliyetlerini taşrada organize etmek üzere Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları oluşturulmuştur.

Kurumsal yapıyı daha da güçlendirmek için, 01.12.2004 tarihinde kabul edilen 5263 sayılı Yasa ile Başbakanlığa bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü kurularak, Fonun yönetimi bu kuruma devredilmiştir.

1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu

29.05.1986 günlü, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Yasası ile; yoksul durumda bulunan vatandaşlar ile Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olanlara yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici önlemler olarak gelir dağılımında adaleti sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı güçlendirmek için, T.C. Merkez Bankasında Başbakanlığa bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kurulmuştur.

Fon gelirlerinin dağıtımı, Fon Kurulu tarafından yapılmakta; Kurul kararları Başbakanca onaylandıktan sonra yürürlüğe konulmaktadır.

Fon, zaman içinde yapılan yasal düzenlemelerle; yüksek öğrenim öğrencilerine burs verilmesi, sosyal güvenceden yoksun hastalar ile yoksul asker ailelerinin tedavi ve ilaç bedellerinin karşılanması, özürhükümlerinin her türlü tedavi giderleri ile fonksiyon kazandırıcı araç ve gereç bedellerinin ödenmesi, terör eylemlerinde can ve mal kaybına uğrayanlara yardım yapılması, şehit çocuklarının öğrenim masraflarına katkıda bulunulması gibi görevleri de üstlenmiştir.

Sonraki yasal düzenlemelerle; yoksul asker ailelerinin tedavi ve ilaç bedellerinin ödenmesi Milli Savunma Bakanlığına; yüksek öğrenim öğrencilerine burs verilmesi Kredi ve Yurtlar Kurumuna; yeşil kartlı hastaların tedavi giderlerinin karşılanması ise Sağlık Bakanlığına devredilmiştir.

2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları

3294 sayılı Yasanın 7. maddesi gereğince, her il ve ilçede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları kurulmuştur. Fon bu vakıflara parasal destek sağlamaktadır.

3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, 01.12.2004 günlü, 5263 sayılı Yasa ile kurulmuş, 09 Aralık 2004 tarihinde faaliyete geçmiştir. Fon kurulunun, Vakıfların ve Genel Müdürlüğün örgüt yapıları, Raporun ilgili bölümünde incelenecektir.

2. ÜLKEMİZİN YOKSULLUK GÖSTERGELERİ

Yoksulluk; eğitim, sağlık (özellikle bebek ve anne ölümleri) ve çevre gibi yaşamın birçok alanı ile yakından ilişkili olması ve büyük bir nüfusu doğrudan etkilemesi nedeniyle, ülkemizin en önemli kalkınma sorunlarından biri olmuştur.

Türkiye'de yoksulluğa ilişkin değerlendirmeler büyük ölçüde Devlet İstatistik Enstitüsünün (DİE) yapmakta olduğu Hanehalkı Bütçe Anketlerine (HBA) dayanmaktadır. Söz konusu araştırma, 2002 yılından itibaren yıllık olarak gerçekleştirilmektedir.

Çizelge 1. Yoksulluk sınırı yöntemlerine göre fert yoksulluk oranları (2003-2004)

Yöntemler	Fert yoksulluk oranı (%)					
	Türkiye		Kent		Kır	
	2003	2004	2003	2004	2003	2004

Gıda yoksulluğu (açlık)	1,29	1,29	0,74	0,62	2,15	2,36
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	28,12	25,60	22,30	16,57	37,13	39,97
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı*	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,02
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı*	2,39	2,49	1,54	1,23	3,71	4,51
Kişi başı günlük 4,3 \$'ın altı*	23,75	20,89	18,31	13,51	32,18	32,62
Görelî yoksulluk	15,51	14,18	11,26	8,34	22,08	23,48
(*) 1 \$'ın satınalma gücü paritesine (SGP) göre karşılığı olarak 2003 yılı için 732.480 TL; 2004 yılı için ise 780.121 TL kullanılmıştır.						
Kaynak: DİE Hanehalkı Bütçe Anketi, 2003-2004						

2003 yılı Hanehalkı Bütçe Anketi sonuçlarına göre; Türkiye'de nüfusun % 1.29'u (894 bin kişi) sadece 2.100 kalori almasını sağlayacak gıda harcamalarını içeren açlık sınırının, % 28.12'si de (yaklaşık 19.4 milyon kişi) gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Söz konusu araştırmanın 2004 sonuçlarına bakıldığında ise; gıda yoksulluğunun (açlık) bir önceki yıla göre %1.7'lik bir artışla (15 bin kişi) 909 bin kişiye yükselmesine rağmen, mutlak yoksulluğun %7.5'lik (yaklaşık 1.5 milyon kişi) bir azalışla % 25.6'ya (yaklaşık 18 milyon kişi) düştüğü görülmektedir. Bununla birlikte, günlük geliri 1 doların (satınalma gücü paritesine göre) altında olan nüfusun oranının 2003'de %0.01 (9 bin kişi), 2004'de ise %0.02 (11 bin kişi) olduğu tahmin edilmektedir.

Kişilerin, toplumun ortalama gönenç düzeyinin belli bir oranının altında olması durumunu gösteren "görelî yoksulluk" oranları; 2003 yılında %15.51 (yaklaşık 10.7 milyon kişi), 2004 yılında ise %14.18 (yaklaşık 10 milyon kişi) olarak gerçekleşmiştir (**Çizelge 1 ve 2**).

Çizelge 2. Yoksulluk sınırı yöntemlerine göre yoksul fert sayısı (2003-2004)

Yöntemler	Yoksul fert sayısı (bin)						
	Türkiye		Kent			Kır	
	2003	2004	2003	2004	2002	2003	2004
Gıda yoksulluğu (açlık)	894	909	311	269	550	584	640
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	19.458	17.991	9.377	7.146	9.429	10.081	10.846
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı*	9	11	5	5	126	4	5
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı*	1.655	1.752	648	529	1.111	1.007	1.223
Kişi başı günlük 4,3 \$'ın altı*	16.433	14.681	7.696	5.827	10.615	8.737	8.854
Görelî yoksulluk	10.730	9.967	4.734	3.596	5.430	5.996	6.371
(*) 1 \$'ın satınalma gücü paritesine (SGP) göre karşılığı olarak 2003 yılı için 732.480 TL; 2004 yılı için ise 780.121 TL kullanılmıştır.							
Kaynak: DİE Hanehalkı Bütçe Anketi, 2003-2004							

Yoksulluk ile ilgili değerlendirmelerde kullanılan bir diğer ölçüt de "yoksulluk açığı oranı"dır. Bu gösterge;

yoksulluk sınırının altında kalan nüfusun, bu sınırın üzerine çıkabilmesi için gereken ortalama gelir düzeyini gösteren veya yoksulluk sınırına göre yoksulların ortalama gelir azlığını ifade eden bir derinlik ölçütüdür. DİE tarafından beslenme (ortalama 2.100 Kcal) üzerinden yapılan hesaplama göre; 1994 yılında %1.54 olan yoksulluk açığı oranı, 2002 yılında %0.26'ya, 2003 yılında ise %0.16'ya düşmüştür. Bu rakamlar küçük bir gelir aktarımıyla alt grubun gıda yoksulluğundan kurtulabileceğini göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN ÖRGÜT YAPISI VE MALİ DURUMU

1. İLGİLİ DÜZENLEMELER

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında 5263 sayılı Yasaya göre Genel Müdürlüğü'nün kuruluş amacı, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Yasasının uygulanmasını sağlamaktır.

3294 sayılı Yasanın amacı ise; yoksul vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici önlemler olarak gelir dağılımının adil bir şekilde yapılmasını sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı güçlendirmektir.

3294 sayılı Yasada belirtilen amacın gerçekleştirilmesi için kurulan Fonda biriken kaynakların amaç doğrultusunda kullanımı açısından, karar organı işlevini görmek üzere Fon Kurulu oluşturulmuştur. Fon Kurulunun yönetsel işlerini yürütmek amacıyla, Fon Genel Sekreterliği adıyla bir birim görevlendirilmiştir. 5263 sayılı Yasanın yürürlüğe girmesinden sonra, Fon Genel Sekreterliğinin yürüttüğü görevler Genel Müdürlükçe yürütülmeye başlanmıştır.

3294 sayılı Yasanın 7. maddesi uyarınca, 1986 yılından itibaren her ilde ve ilçede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları kurulmuştur.

Fonun çalışma ilke ve yöntemleri ile toplanacak kaynakların vakıflara dağıtım esaslarını Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Yönetmeliği belirlemiştir.

2. FON KAYNAKLARININ DAĞITIMI

Genel Müdürlük, Fondan aşağıdaki görevlerin yerine getirilmesine parasal destek sağlamaktadır:

"Yeşil kartlı" hastalar ile sosyal güvenlikten yoksun hastaların ilaç ve tedavi giderlerinin karşılanması (5222 sayılı Yasa ile bu görev Sağlık Bakanlığına devredilmiştir),

Muhtaç erbaş ve er ailelerinin ilaç bedellerinin karşılanması (bu görev Nisan 2004'te Milli Savunma Bakanlığına devredilmiştir),

Özürülülerin tedavi giderleri ile fonksiyon kazandırıcı araç ve gereç bedellerinin karşılanması,

Terörle mücadele sırasında ölenlerin çocuklarına veya terörden dolayı köyleri boşaltılan üniversite çağındaki öğrencilere karşılıksız burs verilmesi,

Terör eylemlerinde yaralanan, can ve mal kaybına uğrayan vatandaşlara yardım yapılması, şehit çocuklarının ilk ve ortaöğrenim giderlerinin karşılanması,

Yoksulların mesleki eğitimine ve iş sağlanmasına yönelik olarak, vakıflarca geliştirilen projelere kaynak aktarılması,
İşsizlik ve yoksulluğun arttığı yerlerde aşevleri açılması,

Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası ile 14 Eylül 2001 tarihinde imzalanan Sosyal Riski Azaltma Projesi kapsamında, ekonomik krizin yoksul kesimler üzerindeki etkisinin azaltılması, sosyal yardım sağlayan kurumların güçlendirilmesi, yoksullara gelir ve iş sağlama olanaklarının artırılması için önlem alınması (4638-TU no.lu İkraz Antlaşması uyarınca),

Yükseköğretimdeki öğrencilere karşılıksız burs verilmesi (5102 sayılı Yasa ile burs verme yetkisi 01.01.2004 gününden itibaren Kredi Yurtlar Kurumuna devredilmiştir),

İlköğretim ve ortaöğretimde okuyan yoksul çocukların kırtasiye, giysi, vb. gereksinimlerinin karşılanması,

Taşımali eğitim kapsamındaki öğrencilere öğle yemeği verilmesi.

3. ÖRGÜTLENME

A. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Fon Genel Sekreterliği bünyesindeki; Genel Sekreter, Genel Sekreter Yardımcıları ve Grup Başkanlıkları işlevleri yeniden tanımlanarak, Genel Müdürlüğün hizmet birimleri oluşturulmuştur.

Yeni yapılanmaya göre, Genel Müdürlüğün ana hizmet birimleri; Kaynak Yönetimi, Proje Değerlendirme, Yardımlar, Gönüllü Kuruluşlarla İşbirliği, İstatistik Araştırma ve Tanıtım daire başkanlıklarından oluşmaktadır.

Genel Müdürlüğün üst yönetim görevlileri ile sosyal yardım uzmanları, 657 sayılı Yasanın ve diğer yasaların sözleşmeli personel çalıştırılmasına ilişkin kurallarına bağlı olmaksızın sözleşmeli olarak çalıştırılabilmektedirler.

Başbakanlık ve bakanlıklar ile bağlı kuruluşlarında çalışan memurlar Genel Müdürlükte geçici olarak görevlendirilebilmektedir.

B. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMAYI TEŞVİK FONU

Fonun karar organı olan Fon Kurulu; Başbakanın görevlendireceği bir bakanın başkanlığında; Başbakanlık, İçişleri Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı müsteşarları; Vakıflar Genel Müdürü ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdüründen oluşmakta, aldığı kararlar Başbakan onayıyla yürürlüğe girmektedir.

Kurul, Fonda toplanan kaynakların belirli ilkelere göre dağıtımını geçekleştirmektedir.

C. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI

Bu vakıflar, Fonda toplanan kaynağın yoksul vatandaşlara dağıtılmasını sağlamak üzere kurulmuştur.

Vakıfların karar organları, illerde valilerin ilçelerde kaymakamların başkanlığında oluşturulmuş mütevelli heyetleridir.

Ülke genelinde 931 sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı bulunmaktadır.

4. PERSONEL DURUMU

Genel Müdürlükte 77 kişi görev yapmaktadır. Bunların 39'u Başbakanlıktan ve diğer kamu kuruluşlarından, 15'i Ankara Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından, 23'ü Dünya Bankası kredisiyle finanse edilen Sosyal Riski Azaltma Projesi kapsamında sağlanan elemanlardır.

Vakıflarda ise yaklaşık 3.000 kişi çalışmaktadır. Vakıfların nesnel bir personel politikası bulunmamaktadır. Aynı işi yapan personel arasında ücret farklılıkları vardır. Cari giderleri yüksek miktarlara ulaşmaktadır.

5. MALİ DURUM

Genel Müdürlüğün mali durumu, Fonun ve vakıfların mali durumları ile yakından ilişkilidir. Fon kaynaklarını vakıflara aktaran Genel Müdürlük, bunlar üzerinde yönetsel bazı yetkileri kullanmaktadır. Bu nedenle her üçünün mali durumlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesinde yarar görülmüştür.

A. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Çalışmalarına 09.12.2004 gününde başlaması nedeniyle Genel Müdürlüğün 2005 yılı bütçesi, 2005 yılı Bütçe Yasasına eklenememiş, cari giderler için gerekli olan ödenek Maliye Bakanlığı bütçesinin yedek ödenek tertibinden istenmiştir.

Maliye Bakanlığınca 2005 yılı Temmuz ayı sonu itibarıyla Genel Müdürlüğe 507.350 YTL ödenek gönderilmiş, aynı tarih itibarıyla bunun 132.101 YTL'si harcanmıştır.

B. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMAYI TEŞVİK FONU

Gerçekçi bir bütçe yapılmadığı için, Fon faaliyetleri yıl içinde oluşan koşullara göre yürütülmeye çalışılmıştır. 1988 yılından başlayarak Fon kaynağından bütçeye aktarımlar yapılmış, 2003 ve 2004 yıllarında ise, bütçeden Fona kaynak aktarılmıştır.

2004 yılındaki Fon gelirlerinin; %59'u gelir ve kurumlar vergisi yükümlülerinden kesilen ek paylardan, %21'i genel bütçeden fona aktarılan ödeneklerden, %12'si trafik cezaları payından, %6'sı Dünya Bankası kredisinden sağlanan gelirlerden oluşmuştur. Fon gelirlerinin; %33'ü Sağlık Bakanlığına aktarılmış, %19'u yükseköğrenim bursu için kullanılmış, %30'u ise sosyal yardım amaçlı kullanılmak üzere vakıflara aktarılmıştır. Fonun 2004 yılında 1.578.387.445 YTL'lik gelirine karşılık 1.347.846.545 YTL'lik gideri olmuş ve dönem 230.540.900 YTL gelir fazlası ile kapanmıştır.

1. Fonun Bilânçosu

Fonun 2004 yılı bilânçosu ile gelir-gider hesabı, Fon Kurulunun 20.04.2005 günlü, 2005/1 sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

a) Aktif

Fonun son üç yıllık bilânçolarının aktifini oluşturan hesaplar, aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge 3. Fonun son üç yıllık bilançolarının aktifi (milyon TL)

Aktif	2002	2003	2004
I - Dönen varlıklar			
a) Bankalar	13.820.292	188.409.347	101.137.459
b) Alacaklar	35.015.526	234.378.515	552.191.304
II - Duran Varlıklar	---	---	---
Toplam	48.835.818	422.787.862	653.328.763

Fonun tüm varlıklarını dönen varlık niteliğindeki Banka mevcutları ile alacaklar oluşturmaktadır. 2004 yılının aktif toplamı 2003 yılına göre %55 oranında (230.540.901 YTL) artarak 653.328.763 YTL'ye yükselmiştir.

2004 yılında banka varlıkları önceki yıla göre %46 oranında (87.271.889 YTL) azalmasına karşın, aktifteki artışın nedeni, tahsil edilemeyen kamu kesimi alacaklarının artmasıdır.

Fon alacaklarının tutarı 552.191.304 YTL olup, tamamı Maliye Bakanlığından aktarılabilecek paylardır.

2003 yılından devreden alacakların tahsilâtına ilişkin bazı bilgiler aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge 4. Önceki yıldan devreden alacakların tahakkuk ve tahsilâtı (milyon TL)

Alacağın türü	2003 yılından devir	2004 yılı tahakkuku	2004 yılı tahsilâtı	2005 yılına devreden alacak
Gelir ve kurumlar vergisi fon paylarının %2.8'i	112.892.911	927.022.104	626.996.180	300.025.924
Trafik cezalarının % 50 payı	24.485.604	197.810.683	131.003.819	66.806.864
Genel Bütçeden	97.000.000	330.600.000	282.620.000	47.980.000
Toplam	234.378.515	1.455.432.787	1.040.619.999	414.812.788

b) Pasif

Fonun son üç yıllık bilançolarının pasifini oluşturan hesaplar, aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge 5. Fonun son üç yıllık bilançolarının pasifi (milyon TL)

Pasif	2002	2003	2004
I - Yabancı Kaynaklar			

A. Borçlar			
Diğer Fonlar	2.942.750	2.942.750	2.942.750
B. Borç ve Gider Karşılıkları	---	---	---
C. Diğer Çeşitli Yabancı Kaynaklar	4.239	---	---
Toplam (I)	2.946.990	2.942.750	2.942.750
II - Öz Kaynaklar			
Geçmiş Yıllar Gelir Fazlası	170.048.315	45.888.828	419.845.112
Dönem Gelir-Gider Fazlası	-124.159.486	373.956.284	230.540.900
Toplam (II)	45.888.828	419.845.112	650.386.012
Genel Toplam	48.835.818	422.787.862	653.328.762

Fon bilançosu pasifinin büyük bölümü, geçmiş yıllar ve cari dönem gelir-gider faklarından oluşmaktadır.

2.942.750 milyon TL kısa vadeli borç, Fonun diğer kamu fonlarına olan borçlarıdır. Fon yönetimi bu tutarların kalanlarının iptali için Başbakanlıktan 10.09.2005 günlü, 489/05 sayılı onay almıştır.

2. Gelir-Gider Durumu

Fonun gelirleri; genel bütçeden aktarılabacak kaynaklar, kurulmuş veya kurulacak fonlardan Bakanlar Kurulu kararıyla %10'a kadar aktarılabacak miktarlar, gelir ve kurumlar vergilerinin tahsilat toplamı üzerinden alınan % 2,8'lik paylar, trafik para cezalarının %50'si, RTÜK reklam gelirlerinin %15'i ve bağışlardan oluşmaktadır. Fonun 2002, 2003, 2004 yılları gelir tahakkukları aşağıdaki gibidir:

Çizelge 6. Fonun gelir tahakkukları (milyon TL)

Gelir türü	2002		2003		2004	
Toplam	663.821.495	100,0	1.025.946.557	100,0	1.578.387.445	100,0
Gelir ve Kurumlar Vergisi Mükelleflerinden tahsil edilen %2,8'ler	553.204.985	83,3	550.805.524	53,7	927.022.105	58,7
Bütçeye konulan ödenek	0	0,0	327.000.000	31,9	330.600.000	20,9
Trafik para cezalarının yarısı	92.822.378	14,0	120.572.204	11,8	197.810.684	12,5
Dünya Bankası Sos. Risk Azaltma Projesi	3.313.052	0,5	7.803.451	0,8	101.907.412	6,5
RTÜK Reklam gelirleri hasılatından aktarılabacak %15'lik miktar	3.950.848	0,6	4.273.875	0,4	7.331.530	0,5
Diğer gelirler	4.376.513	0,7	8.005.421	0,8	6.393.022	0,4
Diğer fonlardan aktarmalar	5.186.966	0,8	5.032.704	0,5	5.672.908	0,4
Geçmiş yıl gelirleri	569.448	0,1	1.150.331	0,1	1.073.755	0,1
Faiz gelirleri	388.338	0,1	1.303.047	0,1	576.029	0,0

Döviz geliri olan fonlar aktarması	8.963	0,0	0	0,0	0	0,0
------------------------------------	-------	-----	---	-----	---	-----

2004 yılında Fon gelirlerinin %58.7'sini gelir ve kurumlar vergisi yükümlülerden alınan paylar; %20.9'unu genel bütçeye konulan ödenekler, %12.5'ini trafik cezalarının yarısı oranındaki Fon payları, %6.5'ini Dünya Bankası kredisi, kalanları ise diğer gelirler oluşturmuştur.

Fonun 2002, 2003, 2004 yılları giderleri aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge 7 . Fonun son üç yıllık gider durumu (milyon TL)

Gider türü	2002	2003	2004
Toplam	787.980.980	651.990.273	1.347.846.545
Genel Bütçeye Aktarılan Kaynaklar	178.515.941	---	---
Sağlık Bakanlığına Aktarılan Kaynaklar	137.140.320	211.273.589	448.245.228
Vakıflara Aktarılan Kaynaklar	352.272.725	289.055.791	397.948.868
Yüksek öğrenim bursu	116.173.965	113.878.857	126.803.426
Depremzede tedavi gideri	9.051	---	---
Dünya Bankası kredi gider hesabı	3.313.052	8.162.390	118.821.799
Diğer giderler	555.926	29.619.646	256.027.224

Fon giderlerinin; %30'unu Vakıflara yapılan aktarmalar, %33'ünü Sağlık Bakanlığına yapılan ödemeler; %8'ini yükseköğrenim burs giderleri, %9'unu Dünya Bankası proje kredisi kullanımları ve %19'unu diğer giderler oluşturmaktadır.

C. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI

Bu vakıfların gelirlerinin büyük bölümünü; Fondan aktarılan kaynaklar, Türk Hava Kurumunca toplanan gelirlerden (fitre, zekât, kurban derisi) ayrılan paylar, işletme ve iştiraklerden elde edilen gelirler oluşturmaktadır.

Türkiye genelinde 931 vakıf bulunması nedeniyle, bunların gelir ve giderlerin ayrı ayrı ele alınması yerine, toplu bir değerlendirme yapılmıştır.

Vakıfların çalışmaları, bunlar tarafından Genel Müdürlüğe gönderilen bilgilere dayalı olarak izlenmekte ve değerlendirilmektedir.

Vakıflardan 2004 yılında yardım alan 7.244.573 kişiden %24.3'ü sağlık, %21.1'i yiyecek, %20.7'si eğitim, %10.7'si yakacak, %6.8'i bir defalık yardım, %2.8'i giyecek, %2.1'i taşımali eğitim ve öğle yemeği, %11.6'si ise diğer tür yardımlardan yararlanmıştır.

Çizelge 8. Vakıflardan 2004 yılında yardım alan kişi sayısı ve yardım miktarları

Yardım türü	Kişi sayısı	%	Yardım miktarı (YTL)	%
Toplam	7.244.573	100,0	378.191.174	100,0
Sağlık	1.759.854	24,3	135.348.266	35,8
Yiyecek	1.525.397	21,1	55.400.312	14,6
Eğitim	1.497.238	20,7	41.997.697	11,1
Yakacak	773.287	10,7	16.430.048	4,3
Diğer	491.455	6,8	14.844.630	3,9
Bir defalık yardım	491.246	6,8	40.570.112	10,7
Giyecek	201.785	2,8	3.946.078	1,0
Taşımali eğitim ve öğle yemeği	154.170	2,1	2.542.489	0,7
Proje destekleri	101.737	1,4	34.555.475	9,1
Periyodik ödemeler	91.983	1,3	8.027.786	2,1
Geçim sağlama yardımı	76.001	1,0	10.329.059	2,7
Özürülülere yardımlar	30.065	0,4	2.352.076	0,6
Barınma	29.660	0,4	5.603.563	1,5
Afetzedelere yardım	14.162	0,2	2.515.559	0,7
Ortopedik malzeme-cihaz yardımı	6.533	0,1	3.728.024	1,0

Toplam yardım tutarı 2003 yılında 425.085.521 milyon TL iken 2004 yılında 46.894.357 YTL azalarak, 378.191.174 YTL' ye düşmüştür. Yardım türleri bakımından dağılımı aşağıdadır.

Çizelge 9. Vakıflardan 2003-2004 yıllarında yapılan yardımların parasal dağılımı

Yardım türü	Yardım miktarı (milyon TL) Değişim				
	2003	%	2004	%	%
Toplam	425.085.531	100,0	378.191.174	100,0	-11,0
Sağlık	213.233.207	50,2	135.348.266	35,8	-36,5
Yiyecek	37.124.012	8,7	55.400.312	14,6	49,2
Eğitim	25.537.121	6,0	41.997.697	11,1	64,5
Bir defalık yardım	32.349.661	7,6	40.570.112	10,7	25,4
Proje destekleri	16.714.216	3,9	34.555.475	9,1	106,7
Yakacak	17.069.816	4,0	16.430.048	4,3	-3,7
Diğer	12.456.184	2,9	14.844.630	3,9	19,2
Geçim sağlama yardımı	6.964.678	1,6	10.329.059	2,7	48,3
Periyodik yardımlar	5.121.020	1,2	8.027.786	2,1	56,8

Barınma	3.851.541	0,9	5.603.563	1,5	45,5
Giyecek	2.602.537	0,6	3.946.078	1,0	51,6
Ortopedik malzeme-cihaz yardımı	2.521.803	0,6	3.728.024	1,0	47,8
Taşımali eğitim ve öğle yemeği	45.694.895	10,7	2.542.489	0,7	-94,4
Afetzedelere yardım	2.878.908	0,7	2.515.559	0,7	-12,6
Özürülere yardımlar	965.932	0,2	2.352.076	0,6	143,3

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM GENEL MÜDÜRLÜĞÜN GÖREVLERİ VE ÇALIŞMALARI

1. GENEL MÜDÜRLÜĞÜN GÖREVLERİ

Genel Müdürlüğün görevleri 5263 sayılı Yasanın 3. maddesinde sayılmıştır:

3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Yasasının amaçlarını gerçekleştirmek ve uygulanmasını sağlamak için gerekli yönetsel ve parasal önlemleri almak.

Fonun gelirlerini zamanında toplamak, toplanan gelirlerin yerinde, zamanında ve gereksinimlere göre kullanılmasını sağlamak.

Vakıfların harcamalarını, iş ve işlemlerini araştırmak ve incelemek, izlemek ve denetlemek, görülen aksaklıklarla ilgili gerekli önlemleri almak, vakıfların çalışma yöntemleri ile sosyal yardım programlarının ölçütlerini belirlemek.

Genel Müdürlüğün görev alanı ile ilgili olarak araştırma yapmak, proje hazırlamak ve uygulamak, bu konuda kamu kurum ve kuruluşlarından, üniversitelerden, yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişilerden, sivil toplum örgütlerinden destek almak, ortak projeler hazırlamak, gerektiğinde bunlarla sözleşmeler yapmak, hazırlanan projelere destek vermek, bu kurum ve kuruluşlardan proje uygulama, denetleme, danışmanlık ve değerlendirme konularında hizmet satın almak.

Bu görevlerin yerine getirilmesi bakımından karar organı 3294 sayılı Yasada gösterilen Fon Kurulu olup, Genel Müdürlük bu kararların uygulayıcısı konumundadır.

A. FON KURULU

5263 sayılı Yasanın 5. maddesine göre, Fon Kurulu; Başbakanın veya görevlendireceği bakanın başkanlığında; Başbakanlık, İçişleri ve Sağlık bakanlıklarının müsteşarları, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürü ile Vakıflar Genel Müdüründen oluşmaktadır. Sekretarya hizmetleri Genel Müdürlükçe yerine getirilmektedir.

Fon Kurulunun görevleri;

Fonda toplanan kaynakların, vakıflarca ve Genel Müdürlükçe yürütülecek sosyal yardım proje ve programları ile yatırım programları çerçevesinde dağıtım önceliklerini belirlemek ve dağıtımına karar vermek,

Hizmetin aksamadan yürütülmesi için usul ve esaslarını açıkça belirlemek koşuluyla Genel Müdüre yetki

devrinde bulunmak,

Vakıflarda çalıştırılacak personelin nitelikleri, özlük hakları ve diğer konularla ilgili olarak belirlenecek ölçütleri karara bağlamak,

Vakıflardan ve diğer kurum ve kuruluşlardan gelen sosyal yardım istemlerini değerlendirmek,

Toplumda dayanışma ve paylaşma bilincini geliştirmek ve desteklemek üzere program ve projeler önermek, hazırlanan projelere destek sağlamaktır.

B. ANA HİZMET BİRİMLERİ

5263 sayılı Yasanın 8. maddesine göre; Genel Müdürlüğün ana hizmet birimleri; Kaynak Yönetimi, Proje Değerlendirme ve İzleme, Yardımlar, Gönüllü Kuruluşlarla İşbirliği ve Dış İlişkiler, İstatistik-Araştırma-Tanıtım daireleri başkanlıklarından oluşmaktadır.

2. GENEL MÜDÜRLÜĞÜN ÇALIŞMALARI

Genel Müdürlüğün çalışmaları esas olarak, sosyal yardım programları ile sosyal destek amaçlı projelerin hazırlanması ve uygulanması konularında yoğunlaşmaktadır.

A. SOSYAL YARDIM PROGRAMLARI

1. Sağlık Yardımları

Sağlık Bakanlığı ve vakıfların iş birliği ile yürütülen sağlık yardımlarına ilişkin olarak 31.01.2005 günlü, 2005/1 sayılı Sağlık Destek Yardımları Programı Uygulama Esasları çıkarılmıştır.

Söz konusu esaslar, aşağıdaki yardım biçimlerini kapsamaktadır:

Yeşil Kartlıların, 3816 sayılı Yasa kapsamı dışındaki sağlık giderleri,

Yeşil Kart istemleri reddedilenlerin ve yeşil kartı olmayanların güçlerini aşan sağlık giderleri,

2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yasaya göre aylık alanların, ücretsiz tedavi hakkı dışındaki ilaç ve tıbbi malzeme bedelleri,

1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Yasası kapsamı dışında kalan kimsesiz kişilerin tedavileri sırasında gerekli olan ilaç, tıbbi malzeme, ortez ve protez bedelleri,

Türkiye'de bulunan yabancıların tedavi giderleri,

Özel merkezlerdeki diyaliz giderleri.

5222 sayılı Yasayla yeşil kartlıların sağlık hizmetlerine ilişkin olarak Fonun ve vakıfların yükümlülükleri ortadan kaldırılmıştır.

Sosyal güvenceden yoksun vatandaşların ayakta tedavilerine yönelik ilaç bedelleri için Sağlık Bakanlığına;

2003 yılında 211.273.589 milyon TL, 2004 yılında 448.245.228 milyon TL aktarılmıştır. Bu durumdaki kişilerin vakıflar aracılığı ile karşılanan ilaç bedelleri için ise ilgili vakıflara; 2003 yılında 40.357.942 milyon TL, 2004 yılında 51.361.810 milyon TL aktarılmıştır.

2. Eğitim Yardımları

Fondan, ilk ve ortaöğretimde okuyan dar gelirli aile çocuklarının kırtasiye, önlük gibi temel gereksinimlerinin karşılanması için vakıflara her yıl kaynak ayrılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığınca, 2003-2004 öğretim yılında, ilköğretim öğrencilerine ücretsiz kitap dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla 2004 yılında Milli Eğitim Bakanlığına 153.600 milyar TL aktarılmıştır.

3. Öğle Yemeği Yardımları

Sekiz yıllık temel eğitim kapsamında 1997 yılında başlatılan taşınabilir eğitim uygulamasında, öğrencilere öğle yemeği verilmesi programı yürütülmüştür.

Öğle yemeği yardımı uygulaması, 2003/2004 eğitim ve öğretim yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığına devredilmiştir. Bu amaçla, 2004 yılında Milli Eğitim Bakanlığına 99.041 milyar TL, vakıflara ise 36 milyar TL aktarılmıştır.

4. Yüksek Öğrenim Bursları

Fon tarafından; yüksek öğrenim gören şehit çocuklarına, özürülülere, koruma kararı çerçevesinde yetiştirme yurdunda barındırılanlara ve dar gelirli olanlara 1989 yılından itibaren karşılıksız burs verilmiştir.

5102 sayılı Yasa uyarınca bu program 01.01.2004'ten itibaren YURT-KUR'a devredilmiştir.

Son on yıllık dönemde Fon kaynaklarından burs yardımı verilen öğrenci sayısı ve ödenen tutar aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge 10. 10 yıllık dönemde fon kaynaklarından burs yardımı alan öğrenciler

Öğretim yılı	Bursiyer sayısı			Burs tutarı (milyon TL)
	Önceki yıldan devir	Yeni verilen	Toplam(1)	
1995-1996	55.000	45.525	100.525	1.809.450
1996-1997	68.241	55.358	123.599	4.449.564
1997-1998	102.779	75.808	164.565	10.951.730
1998-1999	108.395	119.522	221.595	20.445.475
1999-2000	161.046	43.045	204.091	27.595.460
2000-2001	132.437	89.273	221.710	49.662.860
2001-2002	151.158	113.826	264.984	107.071.605
2002-2003	167.311	46.587	213.898	115.419.915

2003-2004	147.867	54.753	147.867	165.019.615
2004-2005	95.184	-	95.184	82.268.300
(1) 54753 Öğrenci Kredi ve Yurtlar Kurumuna devredildiği için toplama dahil edilmemiştir.				

Çizelge 11. Fon kaynaklarından burs yardımı alan öğrencilere ilişkin bazı bilgiler

Durum	2001-2002	2002-2003	2003-2004
Burs için başvuran öğrenci sayısı	190.087	165.872	169.661
Aday öğrenci sayısı	134.931	71.451	---
Burs bağlanan öğrenci sayısı	113.826	46.587	54.753
Bursu iptal edilen öğrenci sayısı	21.105	24.864	---

1997 yılından itibaren, Türk Cumhuriyetlerinden gelen yabancı uyruklu yüksek öğrenim öğrencilerine de burs verilmektedir.

Çizelge 12. Fon kaynaklarından burs yardımı alan yabancı uyruklu öğrenciler

Yıllar	Yeni burs alan öğrenci sayısı	Önceki yıldan bursu devam eden öğrenci sayısı	Toplam öğrenci sayısı	Tutarı (milyon TL)
1997-1998	3.576	263	5.423	193.104
1998-1999	1.610	475	2.085	144.900
1999-2000	1.436	503	1.939	193.860
2000-2001	1.584	821	2.405	356.400
2001-2002	1.608	908	2.516	651.240
2002-2003	1.640	840	2.480	959.400
2003-2004	1.600	850	2.450	1.296.000
2004-2005	1.800	840	2.630	2.025.100

5. Çeşitli Sosyal Yardımlar

a) Öğrenci Yurtları

Fon tarafından sağlanan kaynaklar ile 355 öğrenci yurdu yaptırılmış olup, bunların 59'u vakıflar tarafından işletilmektedir. Geriye kalan yurt binaları ise başka kurum ve kuruluşlara devredilmiştir.

Fon Kurulunun 28.08.2003/5 sayılı kararıyla, vakıflara ait ortaöğretim öğrenci yurtlarının işletme hakkı Milli Eğitim Bakanlığına devredilmiştir. Yapılan protokolde;

Yurdun kullanım süresinin en fazla 49 yıl olması,

Vakfa, yoksul öğrenciler için en az %25 oranında kontenjan ayrılması,

Yurdun donanım ve işletme giderleri ile kullanım süresince doğacak tüm bakım-onarım giderlerinin işletmeci kuruma ait olması,

Binanın yalnızca ortaöğrenim öğrenci yurtları olarak kullanılması, başka amaç için kullanılması durumunda Fondan izin alınması

koşulları öngörülmüştür.

Çizelge 13. Fon tarafından yaptırılan yurtlar ve kapasiteleri

Yurtlar	Bina sayısı	Kapasitesi (kişi)
Toplam	355	55.331
Kurumlara Devredilenler	292	47.006
Vakıflar Tarafından İşletilenler	59	7.825
Kullanılmayıp Boş Tutulanlar	3	400
İnşaatı Devam Edenler	1	100

b) Yakacak Yardımı

Bakanlar Kurulu kararıyla 2003 yılında başlatılan kömür yardımı uygulamasına 2004 yılında da devam edilmiştir. Bu kapsamda; 2003 yılında 1.020.253 yoksul aileye 682.535 ton kömürün, 2004 yılında 1.503.899 aileye 1.057.338 ton kömür dağıtıldığı anlaşılmıştır. Uygulamanın 2005 yılında da devam etmiştir.

c) Aşevleri

Genel Müdürlükçe yapılan araştırmaya göre, 2005 yılında Türkiye genelinde 67 il ve 119 ilçede toplam 242 aşevi işletilmektedir.

Aşevlerinin 79'u (%32.6) vakıflarca işletilmekte ve buralarda 70.673 (%26.2) kişiye hizmet verilmektedir.

Belediyelerce işletilen 67 aşevinde 124.714 kişiye, Vakıflar Genel Müdürlüğünce işletilen 48 aşevinde 25.394 kişiye, sivil toplum kuruluşları ile hayırsever kişi ve kuruluşlar tarafından işletilen 48 aşevinde 48.824 kişiye hizmet verilmektedir.

Çizelge 14. Türkiye'deki aş evlerinin işleten kurum ve kuruluşlara göre dağılımı

Kurum ve kuruluşlar	Aşevi sayısı	%	Yararlanan kişi sayısı	%
Toplam	242	100,0	269.605	100,0

SYD Vakıfları	79	32,6	70.673	26,2
Belediyeler	67	27,7	124.714	46,3
Vakıflar Genel Müdürlüğü	48	19,8	25.394	9,4
Sivil Toplum Kuruluşları ve diğer	48	19,8	48.824	18,1

d) Doğal Afet Yardımları

Bu kapsamda, doğal afetlerden veya yangın, terör gibi olaylardan zarar görenlerin acil gereksinimleri karşılanmakta, konutu hasar görenlere malzeme yardımları yapılmaktadır.

e) Sigorta Prim Borcu Ödemeleri

Geçmişte bir süre Bağ-Kur veya SSK primi ödemiş, fakat daha sonra sigortalılığına ara vermiş olanlardan; yaşlılık veya sakatlık nedeniyle çalışamayanların, yüksek tutarlarda tedavi gideri olan kronik hastaların, hizmet süresi dul-yetim aylığı almaya yetmeyen kişilerin eksik kalan Bağ-Kur ve SSK primleri Fondan ödenmektedir.

f) İlköğretim Öğrencilerine Gıda Yardımı

Milli Eğitim Bakanlığının önerisi üzerine, Fon Kurulunun 2001/7 sayılı kararı ile bazı pilot illerdeki (Ankara, İstanbul, İzmir ve Diyarbakır) ilköğretim öğrencilerine süt dağıtılmıştır. Uygulamaya 2003/2004 eğitim ve öğretim yılında son verilmiştir.

6. Vakıflara Kaynak Aktarımı

Vakıfların cari giderlerinin ve yoksul vatandaşlarımızın temel gereksinimlerinin yerinde karşılanması amacıyla il/ilçe vakıflarına Fondan her ay kaynak aktarılmaktadır.

Vakıflara 2004 yılında aylık pay olarak toplam 158.617.400 YTL, eğitim giderlerini karşılamakta zorluk yaşayan ailelere yardım olarak da 30 milyon YTL gönderilmiştir.

B. SOSYAL DESTEK AMAÇLI PROJELER

1. Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi

Bu proje, 3294 sayılı Yasada belirtilen "küçük bir yardımla üretken duruma geçirilebilecek kişilere yardım etmek" amacıyla hazırlanmış olup, esas itibarıyla hayvancılık projelerinden oluşmaktadır.

Proje, süt üretimine yönelik sığircılık ve koyuncululuğu kapsamaktadır. Ölçek olarak; 100 aile x 2 baş süt sığırı, 50 aile x 25 baş koyun, zorunlu durumlarda ise 50 aile x 2 baş süt sığırı biçiminde planlanmıştır. Krediden yararlanabilmek için kooperatif tarzında örgütlenme koşulu getirilmiştir.

İki yıl içinde toplam 200 projenin kademeli olarak yürütülmesi planlanmış, projelerin tamamı için 200 trilyon TL kaynak ayrılmıştır. Krediler, kooperatif üyesi kişilere verilmekte; projeye ilgili kişisel üretim birimleri ile kooperatif işletme binası donanımları, taşıtlar ve işletme sermayesi için ortaklar borçlandırılmaktadır.

Proje kapsamında, Mayıs 2005 itibarıyla 192 proje desteklenmiş ve 15.459 yoksul aileye 110.275.248 YTL

tutarında kaynak sağlanmıştır.

2005 yılında, desteklenmek üzere ülke genelinde 150 kooperatif programa alınmıştır. Uygulanan projelerden 6 ayı dolduranlar üzerinde yapılan değerlendirmelerden; süt inekçiliğinde ölüm oranının %4,25 ve yavru kaybının %14, damızlık koyunda ise ölüm oranının %3,53 ve yavru kaybının %16,3 olduğu anlaşılmıştır. Bu kapsamdaki süt sığırcılığı projelerinde; 5.600 sığır dağıtılmış, günlük süt üretimi 43.939 Lt. olmuştur.

Damızlık koyunculuk projeleri kapsamında 2.600 koyun dağıtılmıştır.

İşletme sermayesi olarak; süt sığırcılığına 100 kişilik proje için 50 milyar lira, damızlık koyunculuğa 50 kişilik proje için 25 milyar lira verilmektedir. Proje, yoksullara gelir sağlaması yanında kooperatif tarzı örgütlenmeleri teşvik etmekte ve süt üretimini artırılmasına katkıda bulunmaktadır.

2. Bilişim Çırakları Projesi

Bu proje; kent odaklı yoksullukla savaşımlık kapsamında ekonomik yoksunluk içindeki lise mezunu işsiz gençlerin, belirli konularda (dış ticaret, yabancı dil gibi) temel bir eğitimden geçirilerek, ara eleman olarak KOBİ'lerde çalıştırılması amacıyla, Fon Kurulunun 2004/5 sayılı kararı ile uygulanmaya başlanmıştır.

Proje, ihracat yapan ya da potansiyel ihracatçı durumundaki KOBİ'lerin yoğun olduğu; Adana, Ankara, Bursa, Denizli, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya, Manisa, Mersin, Sakarya ve Trabzon illerinde uygulanmaktadır. Projenin yaklaşık maliyeti 7 trilyon liradır.

Proje kapsamında lise ve dengi okul mezunu 1.020 gencin;

Bilgi teknolojileri konusundaki eğitim giderleri Fon,

Eğitimde başarılı olan gençleri işe alacak KOBİ'lerin seçilmesi ve bu işletmelerin işe alım maliyetinin altı ay boyunca karşılanması KOSGEB,

Projenin uygulanması ve izlenmesi ise TİM ile İŞKUR tarafından üstlenilmiştir.

TİM tarafından sağlanacak eğitim hizmetlerinin bedeli olan 3.029.000 dolar Fon tarafından karşılanacaktır. Buna göre, kişi başına düşen eğitim gideri 2.969 dolar olacaktır.

3. Sosyal Riski Azaltma Projesi (SRAP)

Projenin hedefleri arasında; ekonomik krizden etkilenen en yoksul kesime acil gelir desteği sağlanması (sosyal riskin hafifletilmesi), yoksul kesime hizmet ve sosyal yardım sağlayan devlet kurumlarının kapasitelerinin artırılması (sosyal risk yönetimi), temel sağlık ve eğitim hizmetlerinin geliştirilmiş kullanımına bağlı olarak nüfusun en yoksul % 6'sına yönelik temel bir sosyal yardım sisteminin uygulanması (sosyal riskin hafifletilmesi ve engellenmesi), yoksul kesim için gelir elde etme ve iş olanaklarının artırılması (sosyal riskin önlenmesi) gibi konular bulunmaktadır.

Türkiye'deki sosyal yardım sisteminin güçlendirilmesi ve uygulanmakta olan ekonomik programın sosyal açıdan yaratacağı olumsuz etkilerin azaltılması için, Dünya Bankası tarafından Fona 500.000.000 dolar kredi açılmış; ayrıca devlet 135.460.000 dolar katkıda bulunmayı üstlenmiş, böylece proje kapsamında kullanılacak toplam kaynak miktarı 635.460.000 dolar olmuştur.

Proje, başlangıçta Fon Genel Sekreterliği bünyesinde oluşturulan bir "Proje Koordinasyon Birimi" tarafından yürütülmüş; SYDGM'nin kurulmasından sonra da söz konusu birim, bu kurumun bünyesine alınmıştır.

Proje; Hızlı Yardım, Kurumsal Gelişim, Şartlı Nakit Transferi, Yerel Girişimler adları altında dört bölümden oluşmaktadır. Proje harcamalarının 31.03.2005 günündeki durumu aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge 15. Sosyal Riski Azaltma Projesi kapsamında yapılmış harcamalar (USD)

SRAP Harcamaları	Tahsis edilen kredi miktarı	Krediden harcanan miktar	Hükümet katkısı olarak harcanan miktar	Toplam harcanan miktar
Toplam	500.000.000	225.326.518	28.359.141	253.685.659
Hızlı Yardım	100.000.000	100.000.000	0	100.000.000
Kurumsal Gelişim	34.800.000	15.276.982	5.645.748	20.922.730
Şartlı Nakit Transferi	257.700.000	83.588.615	18.112.890	101.701.505
Yerel girişimler	100.000.000	21.460.921	4.600.503	26.061.424
Kredi ücreti	5.000.000	5.000.000	0	5.000.000
Teknik hizmetler	2.200.000	0	0	0
Tahsis edilmemiş	300.000	0	0	0

Projenin yürütümüne ilişkin denetimler, borç anlaşmasında belirtilen yetkililerce yapılmaktadır. Projenin mali denetimi, Hazine Kontrolörlerince yılda bir kez gerçekleştirilmektedir. Bu denetimler sırasında; Projenin işleyişine yönelik iç kontrol sisteminin etkinliği ve verimliliğinin, Proje uygulamalarının Dünya Bankası düzenlemelerine ve iç düzenlemelere uygun olup olmadığı incelenmektedir.

a) Hızlı Yardım

Proje kapsamında 100.000.000 dolar ile yer alan bu yardımın amacı; mali krizin çocuklu yoksul aileler üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılmasıdır. Bu kapsamda ilgili vakıflara aktarılan paranın tamamı, gereksinim sahiplerine dağıtılarak proje sonuçlandırılmıştır.

b) Kurumsal Gelişim

Bu Projenin amacı; SYDGM yanında, merkezdeki diğer bazı kurumların da (SHÇEK, DİE gibi) sosyal yardım hizmetlerine ilişkin politika geliştirme, araştırma, izleme ve değerlendirme yeteneklerinin artırılması; yoksullar için sosyal güvenlik ağı kurulması; bilgi teknolojileri, personel gelişimi ve eğitimi açılarından güçlendirilmeleridir.

Projenin bütçesi 40.000.000 dolar olarak öngörülmüş olup, bunun 34.800.000 doları Dünya Bankası tarafından kredi olarak sağlanmıştır. Proje için 31.03.2005 gününe kadar 20.922.730 dolar harcanmıştır.

c) Şartlı Nakit Transferi (ŞNT)

Bu projenin hedef kitlesi; ekonomik güçlükler nedeniyle çocuklarını okula gönderemeyen ve düzenli sağlık kontrollerini yaptıramayan yoksullardır. Proje için, 257.700.000 doları Dünya Bankasından sağlanacak krediyle karşılanmak üzere, toplam 360.000.000 dolar harcama yapılması öngörülmüştür.

ŞNT ödemeleri, düzenli olarak okula devam eden ya da sağlık kontrolüne götürülen 0-6 yaş grubu çocukların anneleri adına Ziraat Bankası şubelerinde açılan hesaplara iki ayda bir yatırılmaktadır. Bu kapsamda YTL olarak:

İlköğretime devam eden erkek öğrencilere aylık 18,

Ortaöğretime devam eden erkek öğrencilere aylık 28,

İlköğretime devam eden kız öğrencilere aylık 22,

Ortaöğretime devam eden kız öğrencilere aylık 39,

Sağlık yardımlarının ise çocuk başına her ay için 17 YTL ödendiği ve bu tutarların her yıl güncellendiği anlaşılmıştır.

ŞNT kapsamında yardım yapılacak kişilerin belirlenmesi amacıyla bir puanlama formülü oluşturulmuştur. Buna göre; kişi başına hane halkı tüketim harcaması hesaplanmış, kişi başına harcama değişkeni ile hane halkının demografik, sosyoekonomik, mülkiyet ve yaşam kalitesi gibi değişkenler arasında ilişki düzeyi belirlenmiştir. Puanlama formülü, DİE'nin yıllık olarak yaptığı "Hanehalkı Bütçe Araştırması" na dayalı olarak güncellenmektedir.

ŞNT kapsamında, Mart 2005 itibarıyla 1.403.168 kişiye 143.5 milyon YTL yardım yapılmıştır.

d) Yerel Girişimler

Bu proje ile kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan yoksul vatandaşların; gelirlerinin artırılması, kendi işlerini kurarak sürekli bir işe sahip olmaları, daha nitelikli işlerde çalışabilmeleri için yeterli bilgi ve beceri kazandırmaya yönelik projelere destek olunması amaçlanmıştır.

Mayıs 2003'de başlanan bu proje kapsamında 133.850.000 dolar harcama yapılması plânlanmış, bunun 100.000.000 dolarının Dünya Bankası kredisi ile karşılanması öngörülmüştür.

Proje kapsamında, başvuran kişilerin hedef kitle içerisinde olup olmadığını belirlemek amacıyla Sosyal Riski Azaltma Proje Koordinasyon Birimi ve Dünya Bankası uzmanları ile birlikte bir puanlama formülü hazırlanmış; ayrıca, bütün başvuru koşulları ve puanlama bilgileri el kitabı biçiminde bastırılarak vakıflara dağıtılmıştır.

Bu program aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır:

Yoksullar için gelir getirici küçük ölçekli projeler; yoksul bireylerin geçimlerini sağlayacak bir iş kurmaları veya buna yönelik olarak başlattıkları çalışmaların desteklenmesini amaçlamaktadır. Gelir getirici projeler için, kentsel kesimde 5.000 dolar, kırsal kesimde en fazla 3.000 dolar, ortak projelerde ise, kişisel limitleri geçmemek üzere 100.000 dolar karşılığı yardım verilebilmektedir.

Yoksul ve işsiz gençler ile kadınların iş bulmalarına yönelik beceri kazandırma eğitimleri kapsamında; her proje için 50.000 dolar harcama yapılması planlanmıştır.

Sosyal alt yapı ve hizmet merkezlerinin kurulması ve geliştirilmesi projesi kapsamında; sokakta çalışan/yaşayan çocuklar, engelliler, yaşlılar, korunmasız kadın ve erkekler, işsiz gençler ve yoksullara sağlanan düşük maliyetli sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılması için toplum veya sosyal amaçlı merkezler kurulması ya da mevcut merkezlerdeki programların çeşitlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu projelerde, öncülüğü sivil toplum kuruluşları ile SHÇEK yapmakta olup, her projeye en çok 200.000 dolar destek sağlanmaktadır.

Toplum yararına geçici çalışma fırsatları kapsamında; toplumun ortak yararı için uygulanacak çeşitli projelerde (park ve bahçelerin bakımı, erozyon önlemeye yönelik çalışmalar vb.) gereksinim duyulacak kısa süreli iş gücünün karşılanması amaçlanmaktadır. Her proje için 75.000 dolar ayrılmıştır.

Toplum kalkınması çalışmaları kapsamında; sosyal hizmetlere ve çevrenin iyileştirilmesine yönelik projelere kaynak sağlanması amaçlanmaktadır.

Çizelge 16. Yerel Girişimler Programı kapsamındaki projelerin ana konulara göre dağılımı

Proje türü	Proje sayısı	%	Proje tutarı (YTL)
Toplam	3.663	100,0	124.695.665
Hayvansal üretim	1.762	48,1	91.693.001
Bitkisel üretim	285	7,8	8.055.935
Çocuklara yönelik	70	1,9	3.120.512
İş kurma	374	10,2	2.730.465
Erozyon kont-Ağaçlandırma	81	2,2	2.244.120
Güzel okulum	320	8,7	1.743.432
Çok amaçlı sosyal merkezler	25	0,7	1.638.643
Üretime yönelik	71	1,9	1.568.287
Engellilere yönelik	25	0,7	1.314.403
Gençlere yönelik	34	0,9	1.295.040
SRAP-Geçici eleman	306	8,4	1.180.399
Diğer	310	8,5	8.111.428

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ARAŞTIRMA VE DENETLEME SIRASINDA BELİRLenen SORUNLAR

1. ÖRGÜTLENMEYE İLİŞKİN SORUNLAR

A. SOSYAL YARDIM VE HİZMET ALANINDA KURUMSAL AÇIDAN BİR DAĞINIKLIK SÖZ KONUSUDUR

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında; sosyal yardım ve hizmet alanındaki dağınıklığın önlenmesi için, sosyal hizmetlere ve sosyal yardımlara ilişkin yeni bir kurumsal yapı oluşturulması önerilmiştir.

Merkezi düzeydeki bazı kuruluşlar ile yerel yönetimlerin, sosyal yardım ve hizmet alanındaki bazı görev

ve yetkilerine aşağıda değinilmiştir.

Başbakanlığa bağlı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu; korunmaya, bakıma veya yardıma muhtaç aile, çocuk, özürü, yaşlı ve diğer kişilere sosyal hizmet götürmek amacıyla kurulmuştur.

Başbakanlığa bağlı Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğünün görevleri arasında; "ailenin, sosyal refahının artırılması için ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel araştırmalar yapmak veya yaptırmak; bu konularda projeler geliştirerek uygulamaya konulmasını sağlamak" da bulunmaktadır.

Başbakanlığa bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün görevleri arasında; "kadını ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda etkin hale getirmek ve eğitim düzeyini yükseltmek amacıyla yapılacak her türlü çalışmaya destek vermek, bu konularda stratejiler geliştirmek, plan ve programları oluşturmak" da bulunmaktadır.

Başbakanlığa bağlı Özürlüler İdaresi Başkanlığının görevleri arasında; "özürlülerle ilgili konularda projeler hazırlamak ve hazırlatmak, bunları incelemek, değerlendirmek ve uygulatmak" da bulunmaktadır.

İl özel idarelerinin görevleri arasında; "yoksullara sosyal hizmet götürülmesi ve yardım yapılması, mikro kredi verilmesi" gibi konular da bulunmaktadır.

Büyükşehir belediyelerinin görevleri arasında; "yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak" gibi konular da bulunmaktadır.

Belediyelerin görevleri arasında; "beldedeki yoksullara yönelik sosyal hizmet ve yardım işlerini yürütmek" de bulunmaktadır.

SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ PERSONEL KADROLARININ ÇOĞUNA HENÜZ ATAMA YAPILMAMIŞTIR

5263 Sayılı Yasa ile Genel Müdürlüğe 113 kadro verilmiştir. Başbakanlık Devlet Personel Başkanlığı, bu kadrolardan 50'sini serbest bırakarak, Başbakanlık oluru ile Genel Müdürlüğe vermiştir. Genel Müdürlük serbest bırakılan 50 kadrodan sadece 4'üne atama yapmıştır.

2. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARININ DURUMU

Merkez İlçesi Bulunmayan İllerdeki Vakıflar İşlevsiz Kalmışlardır

Büyükşehir statüsündeki bazı illerin merkez ilçesi bulunmamaktadır. Bu nedenle, hizmet açısından belirli bir mülki alanla sınırlanmış olan vakıfların bazılarında böyle bir sorumluluk alanı yoktur. Örneğin; Ankara, İstanbul, Adana, Bursa, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Bursa illerindeki vakıfların durumu böyledir.

Bu illerin vakıflarının işlevsiz kalmaları yanında, aylık payların dağıtımı açısından da diğer illerin vakıfları aleyhine bir eşitsizlik doğmaktadır. Bu nedenle, söz konusu illerdeki vakıfların durumlarının yeniden değerlendirilmesine gereksinim vardır.

Vakıflara Her Ay Gönderilen Payların Dağıtımında Adil Davranılmamaktadır

Vakıflara her ay için ayrılan payların gönderilmesi aşamasında; o ay için alacağı payın üç katından fazla

parası mevcut olan vakıflara hiç para gönderilmemekte, pay tutarı on milyar liranın altında kalan vakıflara ise 10'ar milyar lira havale gönderilmektedir.

Bu durum, aylık paylarını akılcı kullanan veya daha büyük projelere girişmek üzere birikim yapmaya çalışan vakıfların zararına olmaktadır.

Bunun yanında, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki 23 ilimizde kurulmuş vakıflara standart uygulamaya ek olarak %50 fazla pay gönderilmektedir.

Bölgeleri oluşturan illerin sayısının denk olmaması ve bölgeler arası olduğu kadar, bölge içinde de eşitsizliklerin bulunması, bu uygulamayı adil olmaktan çıkarmaktadır. Nitekim, bölgelerin toplam GSYİH payı üzerinden il başına düşen oran hesaplandığında; Karadeniz Bölgesi il başına %0.5 ile, bölge toplamı üzerinden il başına düşen GSYİH payı %0.6 olan Güneydoğu Anadolu Bölgesinin altında kalmaktadır.

Kişi başına düşen GSYİH (cari fiyatlarla) miktarlarına bakıldığında; Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden olmayan 8 ilimizin (Düzce, Çankırı, Gümüşhane, Ordu, Bartın, Bayburt, Aksaray ve Yozgat) son 23 il içinde bulunduğu görülmektedir.

Aynı şekilde, Gaziantep kalkınmada öncelikli yöreler kapsamındaki iller arasında yer almamasına karşın bulunduğu bölge nedeniyle %50 fazla pay almaktadır.

Fon kurulu kararıyla yürütülen bu uygulamanın; belirli bir coğrafi bölgeye yöneltilmek yerine, illerin GSYİH'deki payları, kişi başına düşen GSYİH miktarları, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasındaki yerleri ve kalkınmada öncelikli yöre kapsamında olup olmadıkları gibi konuların birlikte dikkate alınarak sürdürülmesi gerekmektedir.

Vakıfların Norm Kadroları ve Standart Bir Ücret Politikaları Olmadığından, Nitelikli Eleman Sağlanmasında Güçlük Çekilmektedir

Fon Yönetim Kurulunca 2004 yılında özel bir şirkete yaptırılan, Geri Dönüşümlü Proje Desteklerinin Etki Değerlendirme Araştırması sonuçlarına göre; vakıflarda standart bir kadro yapısının bulunmadığı; müdürlük pozisyonunun kadro olarak değil, sadece bir unvan olarak verildiği; vakıfların büyük çoğunluğunun projelerle ilgili işlevlerini düzenli bir şekilde yapacak eleman, donanım ve araç alt yapısına sahip olmadıkları; personel sayılarının 1-12 kişi arasında değiştiği saptanmıştır.

3. VAKIFLARIN DENETİMİNE İLİŞKİN SORUNLAR

5263 sayılı Yasanın 3/a maddesi gereğince, kendisine sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarını denetleme yetkisi verilmiş olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün örgüt yapısında bir iç denetim birimi öngörülmediğinden, bu aşamada etkili bir denetim yapılması olanağı yoktur. Konu yeni bir yasal düzenleme gerektirmektedir.

4. KIRSAL ALANDA SOSYAL DESTEK PROJESİ UYGULAMALARI

Kırsal alanda sosyal destek projesi ile tarım ve hayvancılık sektörüne bir miktar kaynak aktarılmak istenmiş ise de bu projeden kooperatif bulunmadığı için bazı illerin hiç yararlanmadıkları saptanmıştır.

Yapılan incelemede, proje hedeflerinin bir miktar gerisinde kalındığı; 20 bin yoksul ailenin 20 ayda

hayvancılıkla geçinir hale getirilmesi hedeflenmesine karşın, belirtilen sürede bu projeden faydalanan aile sayısının 15.399 olduğu saptanmıştır.

5. SOSYAL RİSKİ AZALTMA PROJESİ UYGULAMALARI

2001 yılında uygulanmaya başlanan bu Proje ile; ülkemizde yakın geçmişte yaşanan ekonomik krizlerin yoksul kesim üzerindeki etkilerinin azaltılması amaçlanmıştır. Proje uygulamalarına ilişkin dikkat çeken bazı konulara aşağıda değinilmiştir.

Yerel Girişimler Programının günümüze kadarki uygulamalarına bakıldığında; bundan en fazla Gaziantep ile Mersin'in, en az Bayburt ve Yalova'nın yararlandıkları, Iğdır'ın hiç yararlanmadığı görülmektedir.

Genel Müdürlükteki proje izleme ve değerlendirme raporlarından; faaliyetine devam eden ve üretim aşamasına gelmiş işletmelerin %24'ünün ürettikleri sütün pazarlanmasında sorun yaşadıkları, bunda sağlıklı bir yapılabirlik çalışması yapılmamasının (pazar durumu, yüksek girdi maliyeti, teknik bilgi ve ekipman yetersizliği gibi) etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Yoksulları hedef almayan bazı projelere destek sağlanarak; bazı kuruluşların elemanlarının ücretleri ödenmiş, sosyal yardım amacı taşımayan ve tamamen belediye hizmeti niteliğinde olan kimi projeler desteklenmiş, sivil toplum kuruluşlarınca düzenlenen inceleme gezileri için kaynak ayrılmış, yoksulluk durumları araştırılmadan çeşitli etkinliklere kaynak aktarılmıştır.

6. VAKIFLARA AİT ÖĞRENCİ YURTLARININ DURUMU

A. YURTLARIN DEVRİNE VE İŞLETİLMESİNE İLİŞKİN SORUNLAR

Vakıflar tarafından yaptırılan 355 öğrenci yurdundan 292'si diğer kurumlara devredilmiştir.

Devredilen kurumlarla yapılan sözleşmelerin bazılarında kira bedeli belirlenmediği, intifa hakkının tapu kütüğüne işlenmediği, taşınmazların yangına veya diğer doğal afetlere karşı sigortalanmadığı saptanmıştır.

Öte yandan, Fon kurulu kararı olmaksızın; Gölbaşı (Adıyaman) öğrenci yurdu Sağlık Bakanlığına, Şuhut (Afyon) öğrenci yurdu MEB Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne devredilmiştir.

Öğrenci yurtlarının işletmesinin devrine ilişkin protokollerin, Fon Kurulunun öğrenci yurtlarının devir koşullarını belirlediği 2003/5 sayılı kararına uygun olması gerekmektedir.

Buna karşın, Karabük-Yenice Vakfı ve Hilvan öğrenci yurtlarının devir protokollerinde fakir öğrenciler için % 25 oranında kontenjan ayrılmasına ilişkin kurala yer verilmemiş; Viranşehir öğrenci yurdunun devir protokolünde %25'lik kontenjan %10'a düşürülmüştür.

Lapseki SYDV tarafından yaptırılan beş katlı kız öğrenci yurdu, beton dayanıklılık hesaplarına uygun yapılmadığı için kullanılamamaktadır.

1994 yılında, Tirebolu SYDV olanakları ve yerel katkılarla yapımına başlanan Tirebolu Öğrenci Yurdunun yapımı ödenek yetersizliği nedeniyle yarım kalmıştır. Bina bu şekliyle, Fon Kurulunun 20.04.2005/1 sayılı kararı çerçevesinde 49 yıllığına MEB Çiraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne devredilmiştir.

1999 yılında tamamlanan Dicle Öğrenci Yurdu binası; ilçedeki bazı merkez köylerin (Bozova, Döğür, Üzümlü köyleri gibi) ilköğretim okullarının kapasitelerinin artırılması, taşınalı eğitimin giderek yaygınlaşması, ilçe merkezinde 2003 yılında hizmete giren yatılı ilköğretim bölge okulunun hizmete girmesi sonucu öğrenci yurtlarına gereksinimin azalması gibi nedenlerle kullanılmamaktadır.

B. ALUCRA İLÇESİ ÖĞRENCİ YURDU YAPIMI İLE İLGİLİ SORUNLAR

Alucra İlçesinde 100 kişilik öğrenci yurdunun yapım çalışmaları 1993 yılında başlatılmış, ancak aradan 12 yıl geçmesine ve Eylül 2002'den Mayıs 2005'e kadar bu iş için ödenen para 1.537.427 YTL'ye ulaşmasına karşın, yurt tamamlanamamıştır.

Konuya ilişkin gelişmeler aşağıda özetlenmiştir:

- Proje bedeli 1992 fiyatlarıyla 2.178.400.000 TL olarak hesaplanmış ve buna göre ödenek ayrılmıştır.
- Binanın yapım işi, 07.05.1993'de Alucra SYDV tarafından 1 milyar TL+KDV üzerinden ihale edilmiştir.
- 1993 yılının sonuna kadar, kaba inşaat bitirilmiştir. Ancak, yüklenici ile idare arasındaki bazı anlaşmazlıklar nedeniyle sözleşme 31.12.1993'de feshedilmiştir.
- Fon Kurulunun 31.05.2002/4 sayılı kararı ile; ihalenin anahtar teslimi yöntemiyle yapılması ve en geç 2002 yılı sonuna kadar tamamlanması koşuluyla, Vakfa 383.500 YTL ödenek ayrılmıştır.
- Binanın yapım işi bu kez Alucra İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliğine verilerek, 13.08.2002 tarihinde sözleşme imzalanmıştır. Birlik, sözleşmenin imzalanmasından iki gün sonra, yapım işini 2886 sayılı Devlet İhale Yasası'na aykırı biçimde ve Birlik Encümen Kararı alınmadan bir yükleniciye devretmiştir.
- 383.500 YTL harcanmasına karşın, iş bitirilememiş ve ek ödenek istenmiştir. Bunun üzerine Vakfa 189.000 YTL gönderilmiştir.
- Aktarılan bu ödeneklere karşın, yapım işinin tamamlanamaması üzerine Fonun 20.04.2005/1 sayılı kararı ile 674.000 YTL daha ek ödenek verilmiş, böylece ayrılan ödenek toplamı 1.587.299 YTL'ye ulaşmıştır. 05.07.2005'e kadar da bu ödeneğin 1.537.427 YTL'si harcanmış olmasına karşın, iş yine bitirilememiştir.

Yukarıda açıklanan sorunların benzeri, aynı yüklenici tarafından yapılan Giresun/ Çamoluk ve Kütahya/ Pazarlar ilçelerindeki vakıf öğrenci yurdu yapımlarında da yaşanmıştır.

Belirtilen nedenlerle, Alucra, Çamoluk ve Pazarlar ilçelerindeki vakıf öğrenci yurdu yapımı işlerine ilişkin işlemlerin incelenmesi ve gerekirse soruşturulması yararlı olacaktır.

BEŞİNCİ BÖLÜM SONUÇ VE ÖNERİLER

1. SONUÇ

Ülkemizdeki sosyal yardımlaşma ve dayanışma hizmetleri, geçmişte hayırsever kişilerin oluşturdukları yardım kuruluşları ve devletin parasal destek sağladığı kuruluşlar tarafından yürütülmüştür. Bu hizmetlerin merkezi yönetim düzeyinde ve kurumsal bir yapıda yerine getirilmesine ilişkin ilk yasal düzenleme, 1986

yılında çıkarılan 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Yasasıdır. Bu Yasa ile merkezde bir Fon kurulmuş ve buradan taşraya aktarılacak kaynakların sosyal yardım amaçlı dağıtımını yürütmek üzere illerde ve ilçelerde sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları oluşturulmuştur. 2004 yılına gelindiğinde, 5263 sayılı Yasa ile Başbakanlığa bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü kurulmuş ve Fonun yönetimi buraya devredilmiştir.

Fonda biriken kaynakların amaç doğrultusunda kullanımı açısından, karar organı işlevini görmek üzere bir Fon Kurulu oluşturulmuştur. Fon Kurulunun hem yönetsel işlerini yürütmek hem de aldığı kararların uygulanmasını sağlamak amacıyla, Başbakan onayı ile Fon Genel Sekreterliği adıyla ve kamu kurumlarından geçici olarak alınan elemanların çalıştırıldığı bir birim görevlendirilmiştir. 5263 sayılı Yasanın yürürlüğe girmesinden sonra, Fon Genel Sekreterliğinin yürüttüğü görevler Genel Müdürlükçe yürütülmeye başlanmıştır.

3294 sayılı Yasanın 7. maddesi uyarınca, bu Yasanın amacına uygun çalışmalar yapmak ve gereksinim sahibi vatandaşlara yardımda bulunmak üzere, 1986 yılından itibaren her il ve ilçede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları kurulmuştur. Bunların sayısı 2004 yılı sonu itibarıyla 931'dir.

Genel Müdürlüğün görevleri 5263 sayılı Yasanın 3. maddesinde sayılmıştır.

Bu görevlerin yerine getirilmesi bakımından asıl karar organı 3294 sayılı Yasada gösterilen Fon Kurulu olup, Genel Müdürlük bu kararların uygulayıcısı konumundadır. Genel Müdürlüğün çalışmaları esas olarak, sosyal yardım programları ile sosyal destek amaçlı projelerin hazırlanması ve uygulanması konularında yoğunlaşmaktadır. Genel Müdürlükçe, sosyal destek amaçlı üç önemli proje uygulanmaktadır. Bunlar;

Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi,

Bilişim Çırakları Projesi,

Sosyal Riski Azaltma Projesidir.

Fonun 2004 yılı gelirlerinin %30'u (397.948.868 YTL) Fon yönetimince Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma vakıflarına aktarılmıştır. Bu miktarda, önceki yıllara göre %38 oranında (108.893 YTL) artış olmasına karşın vakıflara aktarılan tutarın Fonun toplam giderleri içindeki payı önceki yıla oranla %44'den %30'a gerilemiştir. Bunun nedeni, Fon kaynaklarından Sağlık Bakanlığına yapılan ödemelerin, önceki yıla göre %112 oranında (236.971.639 YTL) artarak 448.245.228 YTL'ye yükselmesidir.

2004 yılı sonu itibarıyla, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla 7.244.573 kişiye 378.191.174 YTL yardım yapılmıştır.

Yardımların kişi sayısına göre; %24.3'ü sağlık, %21.1'i yiyecek, %20.7'si eğitim, %10.7'si yakacak, %6.8'i bir defalık, %2.8'i giyecek, %2.1'i taşınabilir eğitim ve öğle yemeği yardımlarından, %11.6'sı ise diğer türdeki yardımlardan oluşmaktadır.

Yardımların parasal dağılımında ise; %35.8 ile sağlık en büyük payı almakta; bunu, %21.8 ile diğer tür yardımlar, %14.6 ile yiyecek, %11.1 ile eğitim, %10.7 ile bir defalık, %4.3 ile yakacak, %1 ile giyecek, %0.7 ile taşınabilir eğitim ve öğle yemeği yardımları izlemektedir.

Genel Müdürlük çalışmalarında aşağıdaki sorunlar saptanmıştır:

- Genel Müdürlükteki birimlerin çoğu henüz örgütlendirilmemiş ve personel kadrolarına atama yapılmamıştır.
- Vakıflara her ay gönderilen payların dağıtımında il ve ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik durumu dikkate alınmamaktadır.
- Vakıfların standart kadro ve ücret politikaları yoktur.
- Genel Müdürlük vakıfları denetlememektedir.
- SRAP kapsamındaki projelerin gerçekleşme durumu merkezi düzeyde yeterince izlenmemektedir.
- Yerel Girişimler Programından yararlanmada, iller arasında dengesizlikler bulunmakta; buna ilişkin projelerde danışmanlık yapacak kişilerin seçiminde uzmanlık ölçütü gözetilmemektedir.
- Bazı öğrenci yurtlarının yapımında ve diğer kurumlara devrinde çeşitli olumsuzluklar söz konusudur.
- Fon tarafından yaptırılan öğrenci yurtlarından bazıları, çeşitli nedenlerle kullanılamamaktadır.

2. ÖNERİLER Raporun ilgili bölümlerinde ayrıntılı olarak değinilen sorunların giderilmesi bakımından, aşağıdaki önerilerin dikkate alınması gerektiği değerlendirilmektedir. Bu bağlamda:

1. Genel Müdürlüğün kuruluş yasasında yer alan birimlerin örgütlendirilerek, personel kadrolarına gerekli atamaların yapılması,
2. Merkez ilçesi bulunmayan illerdeki vakıfların işlevlerinin yeniden gözden geçirilmesi,
3. Vakıflara her ay gönderilen payların dağıtımında il ve ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik durumlarının dikkate alınması,
4. Vakıfların iş yoğunluğuna göre gruplandırılarak, standart kadro ve ücret politikası oluşturulması,
5. Vakıfların denetimi açısından 5263 sayılı Yasa ile Genel Müdürlüğe verilen görevlerin etkili biçimde yerine getirilmesine yönelik olarak bir iç denetim birimi kurulması,
6. Sosyal Riski Azaltma Projesi kapsamında, sosyal yardım ile ilgisi olmayan ya da yoksulları doğrudan hedef almayan işlere kaynak aktarılmaması,
7. Sosyal Riski azaltma Projesi kapsamındaki projelerin gerçekleşme durumlarının merkezi düzeyde etkili bir biçimde izlenmesi,
8. Vakıflara ait öğrenci yurtlarının devir protokollerine Fon Kurulunun kararlarına aykırı kurallar konulmaması,
9. Lapseki Öğrenci Yurdunun, projesindeki beton dayanıklılık hesaplarına aykırı yapılması ve bu yüzden kullanım dışı bırakılması konusunun incelenmesi, gerekirse soruşturulması,
10. Alucra, Çamoluk ve Pazarlar ilçelerinde öğrenci yurdu olarak yaptırılan binalara ilişkin ihale ve hakediş işlemlerinin incelenmesi, gerekirse soruşturulması,
11. Fon tarafından finanse edilmiş olan öğrenci yurtlarından yapımı henüz tamamlanmamış olanların bir an

önce tamamlanarak hizmete sokulması,

12. Fon tarafından finanse edilmiş olan öğrenci yurtlarından yapımı tamamlanmış olmasına karşın boş durumda tutulanların, öğrenci yurdu olarak kullanılmaları olanağı yoksa başka amaçlarla değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.